

1886. évi XXI. törvénycikk

a törvényhatóságokról¹

1. § Az alább felsorolt vármegyék és törvényhatósági joggal felruházott városok - mint törvényhatóságok - törvénybe iktattatnak.

I. Vármegyék

1. Abauj-Torna,
2. Alsó-Fehér,
3. Arad,
4. Árva,
5. Bács-Bodrog,
6. Baranya,
7. Bars,
8. Békés,
9. Bereg,
10. Besztercze-Naszód,
11. Bihar,
12. Borsód,
13. Brassó,
14. Csanád,
15. Csik,
16. Csongrád,
17. Esztergom,
18. Fejér,
19. Fogaras,
20. Gömör és Kis-Hont,
21. Győr,
22. Hajdu,
23. Háromszék,
24. Heves,
25. Hont,
26. Hunyad,
27. Jász-Nagykun-Szolnok,
28. Kis-Küküllő,
29. Kolozs,
30. Komárom,
31. Krassó-Szörény,
32. Liptó,
33. Máramaros,
34. Maros-Torda,
35. Moson,
36. Nagy-Küküllő,
37. Nógrád,
38. Nyitra,
39. Pest-Pilis-Solt-Kiskun,
40. Pozsony,
41. Sáros,
42. Somogy,

¹ Szentesítve: 1886. VI. 27. Kihirdetve: 1886. VII. 8.

43. Sopron,
44. Szabolcs,
45. Szatmár,
46. Szeben,
47. Szepes,
48. Szilágy,
49. Szolnok-Doboka,
50. Temes,
51. Tolna,
52. Torda-Aranyos,
53. Torontál,
54. Trencsén,
55. Turócz,
56. Udvarhely,
57. Ugocsa,
58. Ung,
59. Vas,
60. Veszprém,
61. Zala,
62. Zemplén,
63. Zólyom.

II. Törvényhatósági joggal felruházott városok

1. Arad sz. kir. város,
2. Baja t. h. város,
3. Debreczen sz. kir. város,
4. Győr sz. kir. város,
5. Hódmező-Vásárhely t. h. város,
6. Kassa sz. kir. város,
7. Kecskemét t. h. város,
8. Kolozsvár sz. kir. város,
9. Komárom sz. kir. város,
10. Maros-Vásárhely sz. kir. város,
11. Nagy-Várad, t. h. város,
12. Pancsova t. h. város,
13. Pécs sz. kir. város,
14. Pozsony sz. kir. város,
15. Selmech- és Bélabánya sz. kir. város,
16. Sopron sz. kir. város,
17. Szabadka sz. kir. város,
18. Szatmár-Németi sz. kir. város,
19. Szeged sz. kir. város,
20. Székesfehérvár sz. kir. város,
21. Temesvár sz. kir. város,
22. Ujvidék sz. kir. város,
23. Versecz t. h. város,
24. Zombor sz. kir. város.

III. Budapest fővárosról

az 1872:XXXVI. tc. rendelkezik.

IV. Fiume város

és kerület törvényhatósági ügyei, a törvény újabb rendelkezéseig, a fennálló törvényes gyakorlat szerint intéztetnek.

I. FEJEZET

A törvényhatósági hatásköréről

2. § A törvényhatóságok jövőre is gyakorolni fogják a törvény korlátai között:

- a) az önkormányzatot;
- b) az állami közigazgatás közvetítését;
- c) ezeken felül a törvényhatóságok egyéb közérdekű, sőt országos ügyekkel is foglalkozhatnak, azokat megvitathatják, azokra nézve megállapodásaikat kifejezhetik, egymással és a kormánnyal közölhetik és kérvény alakjában a törvényhozás bármelyik házához közvetlenül fölterjeszhetik.

3. § Önkormányzati jogánál fogva a törvényhatóság saját belügyeiben önállóan intézkedik, határoz és szabályrendeleteket alkot; határozatait és szabályrendeleteit végrehajtatja, tisztviselőit, az ezen törvényben megállapított kivételekkel (I. 80. §.) választja, az önkormányzat és közigazgatás költségeit megállapítja s a fedezetről gondoskodik és pedig a megyei törvényhatóság az 1883. évi XV. tc., a városi törvényhatóság pedig a községi törvény rendelkezései szerint.

A kormánnyal közvetlenül érintkezik.

4. § A belügyminister a törvényhatóságoknak az önkormányzati hatáskörben követett közigazgatási eljárását, belső ügyvitelét és pénzkezelését saját kiküldött közege által bármikor megvizsgáltathatja.

5. § Határozat, mely

- a) a költségvetés megállapítására (vármegyékben az 1883:XV. tc. városi törvényhatóságokban a községi törvény 123., 124. és 125. §-ai korlátai között);
- b) ingatlan vagyon elidegenítésére vagy ingatlan vagyon szerzésére (városi törvényhatóságokban a községi törvény 110., 113. §-ainak korlátai között);
- c) kölcsönvételekre;
- d) a helybenhagyott költségvetésben elő nem forduló terhes szerződések kötésére vagy felbontására és közművek emelésére;
- e) új hivatalok rendszeresítésére vagy a fennálló megszüntetésére vonatkozik (vármegyékben az 1883:XV. tc. korlátai között) és általában minden határozat, melyre nézve a törvény felsőbb megerősítést rendel, csak külön indokolt felterjesztés alapján kieszközölt ministeri jóváhagyás után hajthatatik végre.

Ha az illető minister a felterjesztéstől számítandó 40 nap alatt egyáltalában nem nyilatkozik, a felterjesztett határozat helybenhagyottnak tekintetik és végrehajtható.

6. § Ha a törvényhatóság valamely törvény által reá rótt kötelezettség teljesítésére szükséges kiadást költségvetésébe felvenni vonakodnék, a kormány a megfelelő összegnek a költségvetésbe való felvételét elrendelheti.

7. § A törvényhatóság azon határozatait, melyek természetüknél fogva az illető feleknek kézbesítendőek:

a) vármegyékben a járási főszolgabírák és rendezett tanácsu városi polgármesterek útján a községi vagy körjegyzők, illetőleg az 1875. évi X. tc. alapján kijelölt városi közeg:

b) törvényhatósági joggal bíró városokban ugyancsak az 1875. évi X. tc. alapján kijelölt közeg által kézbesítetnek.

Azon határozatok és szabályrendeletek pedig, melyek közérdekű voltuknál fogva közhírré teendőek:

a) vármegyékben a rendezett tanácsu városoknak közvetlenül, nagy- és kisközségeknek pedig a járási főszolgabírák útján nyomtatásban vagy könyomatu másolatban megküldetvén, ott a helybeli szokáshoz képest 8 nap alatt köztudomásra juttatandók:

b) városi törvényhatóságokban az ott szokásos módon (hirlapokban való közlés, falragaszok, kifüggesztés stb. által) szintén 8 nap alatt nyilvánosságra hozandók.

A közhírré tételnek a hitelesítéstől számítva 30 nap alatt mindenütt meg kell történnie.

8. § Magánfelek a határozatok ellen azok kézbesítésétől, illetőleg kihirdetésétől számított 15 nap alatt felelbezzhetnek. A szabályrendeletek azonban a kihirdetésétől 30 nap alatt felelbezzhetők az illető miniszterhez.

A határidő a kézbesítést, közérdekű határozatokra és szabályrendeletekre nézve pedig az illető községben lett kihirdetést követő naptól számítatik.

Ha a határidő utolsó napja vasárnapra vagy a Gergely-naptár szerinti ünnepre esik, a felelbezés a következő köznapon is benyújtható.

9. § A felelbezés az alispánnak, illetőleg a polgármesternek adandó be, ki azt 8 nap alatt jelentéssel felterjeszteni köteles. Rendszerint minden közigazgatási határozat birtokon belül felelbezzhető.

Birtokon kívül való felelbezésnek kivételesen és csak akkor van helye:

a) ha ezt különös törvény rendeli el;

b) ha fontos közérdekből vagy közveszély elhárítása céljából a határozatnak azonnali foganatosítása, a tiszti ügyész meghallgatásával mulhatlanul szükségesnek találtatván, annak csak birtokon kívül való felelbezzhetősége magában a határozatban világosan ki is mondatott.

10. § A kormány az e törvény 57. § és az 1876:VI. tc. 61. § értelmében hozzá felterjesztett, ugyszintén a törvényhatóságok közgyűlési jegyzőkönyveiben foglalt, avagy az elintézésük rendes folyamában hivatalból észlelt illetéktelen vagy törvénybe ütköző határozatokat megsemmisítheti és a mennyiben intézkedés tétele szükséges, új eljárást rendelhet el, s ha ez célra nem vezetne, a mennyiben törvények vagy törvényes rendeletek szerint intézkedni szükséges, közérdekű ügyekben határozhat.

Oly határozatok azonban, melyek az előbb idézett törvények rendelkezései alá nem esnek és valamely törvény értelmében tovább nem felelbezzhetők, csak e határozatok kézbesítésétől számított 30 nap alatt az érdekeltek által emelt panasz folytán vonhatók felülvizsgálat alá s a kormány azokat csak a netalán illetéktelen avagy törvénybe ütköző eljárás tekintetéből semmisítheti meg s rendelhet el új eljárást.

E határidő leteltével a jogérvényes határozatok felülvizsgálat tárgyát többé nem képezhetik.

11. § Szabályrendeleteket a törvényhatóság csak önkormányzati hatáskörének korlátai között alkothat.

A szabályrendeletek a törvénynyel s a kormánynak hatályban levő szabályrendeleteivel nem ellenkezhetnek, a községek törvényben biztosított önkormányzati jogait nem sérthetik, és ha az illető miniszter által bemutatási záradékkal lettek ellátva, az azt követő szabályszerű kihirdetés után 30 nap mulva hajtathatnak végre.

12. § A szabályrendeletek ellen beadott felelbezzések érdemében az illető miniszter végérvényesen határoz; határozathozatal előtt, ha szükségesnek találja a törvényhatóságot meghallgathatja.

Ha a bemutatási záradékkal való ellátás céljából felterjesztett szabályrendelettelől az illető miniszter a bemutatási záradékkal való ellátást ideiglenesen vagy véglegesen megtagadja, ez esetben határozatát indokolni tartozik.

Oly szabályrendeletekre nézve azonban, melyeknek megalkotását valamely törvény teszi a törvényhatóság kötelességévé, joga van a kormánynak a szabályrendelet hiányainak pótlására módosításokat vagy átalakítást kívánni. Ha a szabályrendelet a törvénynek meg nem felel, vagy alakai vagy tartalmi fogyatkozásai miatt ezután sem volna arra alkalmas, hogy jogszabályul szolgáljon, vagy a törvényhatóság a szabályrendelet alkotását megtagadná, a kormány jogositva van rendeleti uton intézkedni. Ha a törvényhatóság később megfelelő szabályrendeletet alkotott, a megerősítés után a kormány szabályrendelete hatályát veszti.

13. § A gyámhatóságot a törvényhatóságok az 1877. évi XX., az 1885. évi VI. és az 1886. évi VII. törvénycikkek értelmében gyakorolják.

A rendezett tanácsú városok gyámhatóságáról ugyanazon törvények rendelkeznek.

14. § A törvényhatósági joggal bíró városok házi adója, az állami egyenes adók, u. m. a földadó, házadó, keresetadó nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója, bánya-adó, tőkekamat- és járadékadó után százalékokban vettetik ki.

Egyebekben a törvényhatósági joggal felruházott városok háztartási ügyeire nézve a községi törvény rendelkezései irányadók.

15. § A törvényhatósági joggal felruházott városok közvetett államadókra is vethetnek községi pótagót, a városban s annak területén illetékeket, helypénzeket, vámokat szedhetnek s az állam által igénybe nem vett új adókat hozhatnak be.

E jog gyakorlására a kormány engedélye szükséges, mely azt - a mennyiben az állam jövedelmeinek csökkenése s az ipar s kereskedelem érdekeinek veszélyeztetése nélkül eszközölhető - a helyi viszonyokhoz képest a város indokolt felterjesztésére megadhatja.

16. § Az 1883. évi XV. tc. alapján a vármegyék által kivethető azon pótagóhoz, mely kizárólag a szolgabírói járások személyzetének illetményeivel, vagy a járási hivatalok elhelyezésével egybekötött közigazgatási költségek fedezésére vétetik igénybe, a rendezett tanácsú városok hozzájárulni nem tartoznak.

17. § A törvényhatóság a jövő évi költségvetést az őszi rendes közgyűlésen oly időben állapítja meg, hogy az október hó 31-ig a belügyministerhez fölterjesztethessék.

A zárszámadás, mely

a) vármegyékben az 1883. évi XV. tc. 8. §-a;

b) a városi törvényhatóságokban a községi törvény 109. és 141. §-ai értelmében szerkesztendő,

a tavaszi rendes közgyűlésen vizsgáltatik meg és 15 nap alatt felülvizsgálat végett a belügyministerhez terjesztetik fel.

Ugy az előirányzat, mint a zárszámadás, az állandó választmány, illetőleg városi tanács véleményes jelentésével a közgyűlés előtt 15 nappal közszemlére kitétetik.

Egyes adózók a költségvetésre és zárszámadásra is észrevételeket tehetnek s azokat a közgyűlést megelőzőleg 5 nappal az állandó választmánynak, illetőleg tanácsnak beadhatják.

Az állandó választmány, illetőleg a tanács a beadott észrevételeket tárgyalni s véleményes jelentés mellett a közgyűlésnek bemutatni köteles.

18. § A törvényeket és a kormánynak a törvényhatósághoz intézett rendeleteit a törvényhatóság területén a törvényhatóság hajtja és hajtja végre.

Mennyiben van ezen általános szabály alól kivételnek helye: a törvény határozza meg.

19. § A törvényhatóság jelen törvény korlátai között felirhat egyes kormányrendelet ellen a végrehajtás előtt, ha azt törvénybe ütközőnek vagy a helyi viszonyok miatt célszerűtlennek tartja.

De ha a minister a felhozott indokok ellenére a végrehajtást követeli, vagy ha a törvényhatóságot hozott határozatának foganatosításától másodizben eltiltja, a kormányrendelet azonnal és feltétlenül teljesítendő és végrehajtandó [68. §. d), 73. §. e) pont].

Az ilyen, valamint a szabadságos és tartalékos katonák berendelését és valamely az állam veszélyeztetett érdekei miatt halaszthatatlan intézkedést tárgyazó kormányrendelet csak a végrehajtás után s csak annyiban szolgálhat közgyűlési vita és határozat tárgyául, a mennyiben a törvényhatóság a kormány eljárását netán sérelmesnek találván, a képviselőháznál keresne orvoslást

Ha valamely intézkedés halaszthatatlan végrehajtása az állam veszélyeztetett érdekei miatt követeltetik, ez a kormányrendeletben határozottan kifejezendő.

20. § Kivételnek a végrehajtás kötelezettségének szabálya alól az országgyűlés által meg nem szavazott adó tényleges behajtására, vagy meg nem ajánlott ujonczok tényleges kiállítására vonatkozó rendeletek.

Az előmunkálatok azonban azonnal teljesítendőek.

II. FEJEZET

A törvényhatósági bizottságról

21. § A törvényhatóság egyetemét a bizottság képviseli s a mennyiben a törvény kivételesen másként nem intézkedik, a hatósági jogokat a törvényhatóság nevében a bizottság gyakorolja.

22. § A bizottság áll felerészben a törvényhatóság területén legtöbb egyenes államadót fizető állampolgárokból, hason felerészben pedig a választó, közönség választottjaiból.

Ezekon kívül a közgyűlésen üléssel és szavazattal bírnak, még a jelen törvény 51. §-ában felsorolt törvényhatósági tisztviselők és megyei közgyűlésen az illető törvényhatóság területén rendszeresített államépítészeti hivatal főnöke.

23. § Bizottsági tag általában nem lehet:

- a) a ki nem magyar állampolgár (1879:L. tc.);
- b) a ki 24. évét még be nem töltötte, vagy a kinek kiskorúsága meghosszabbított;
- c) a ki gondnokság alatt áll;
- d) a ki írni és olvasni nem tud;
- e) a ki a törvényhatóság területén legalább 2 év óta nem bír, vagy ugyanannyi idő óta ott nem lakik és adót nem fizet;
- f) a ki nem bír azon szellemi vagy anyagi kellékekkel, melyek a képviselőválasztási állandó névjegyzékbe való felvételre jogosítanak. Az adónak meg nem fizetése, vagy maga azon körülmény azonban, hogy a képviselő-választási állandó névjegyzékből kimaradt, a bizottsági tagsági jog gyakorlatát nem akadályozza;
- g) a ki csőd alatt áll;
- h) a ki oly büntett vagy vétség miatt van jogerejüleg vád alá helyezve, a melyre a büntető törvénykönyv a hivatalvesztést vagy a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztését állapítja meg; továbbá, a ki fegyház-börtön, vagy három hónapot meghaladó fogház vagy államfogház-büntetésre avagy a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésére szóló ítélet hatálya alatt áll, végre, a ki nyereségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt jogerejüleg elítélve volt.

24. § A bizottsági tagok számát a törvényhatóság lakosainak száma szabályozza, t. i. vármegyékben minden 500, törvényhatósági joggal bíró városokban minden 250 lakos után egy bizottsági tag számíttatik.

A bizottság legtöbb adót fizető és választott tagjainak összes száma azonban vármegyékben 120-nál kevesebb és 600-nál több, város törvényhatóságokban pedig 48-nál kevesebb és 400-nál több sehol sem lehet.

A bizottsági tagok száma az általános népszámlálást követő esztendőben a népszámlálás eredményéhez képest 10 évről 10 évre újra megállapítandó.

25. § A legtöbb adót fizetők névjegyzékét az adóhivatalok hivatalos kimutatásai alapján minden évben a törvényhatóság igazoló választmánya állítja össze, illetőleg igazítja ki.

Az adóhivatalok kötelesek az e végből szükséges adókimutatásokat minden évben augusztus 31-ig a törvényhatóság rendelkezésére bocsátani.

A törvényhatóság intézkedik, hogy ezen adókimutatások az igazoló választmány összeülése előtt 8 nappal betekintethessenek, s a netalán szükséges felszólamlások megtehetése végett előre meghirdetett helyen kitéssenek.

Az igazoló választmány áll: a közgyűlés által egy évre választott 5 tagból és a főispán által a bizottsági tagok közül szintén egy évre kinevezett elnökből és 3 tagból; előadója a törvényhatóság jegyző.

Érvényes határozat-hozatalra az elnökkel 5 tag jelenléte szükséges.

26. § A sorrend megállapításánál a törvényhatóság területén fizetett összes egyenes állami adó vétetik számításba; továbbá az állami, felekezeti, törvényhatósági, községi és magántanintézetek tanárai, a tudományos akadémia tagjai, az akadémiai művészek, a folyóirat- és lapszerkesztők, a lelkészek, az ipar- és kereskedelmi kamarák bel- és kültagjai, ugyyszintén a magyar államban érvényes oklevéllel ellátott tudorok, tanárok, ügyvédek, bírák, orvosok, mérnökök, építészek, gyógyszerészek, sebészek, bányászok, erdészek, gazdászok, gazdatisztek és állatorvosoknak összes egyenes államadója kétszeresen számíttatik.

A férj vagy atya államadójába a nő, valamint a kiskorú gyermekek államadója is beszámítandó, ha a nőnek vagy a kiskorú gyermekeknek vagyonát kezeli.

Mindenki csak egy törvényhatósági bizottságnak lehet tagja; az, a ki több törvényhatóságban jön a legtöbb államadót fizetők sorába, azon törvényhatóság bizottságának lesz tagja, melyet maga jelöl ki.

Oly egyének között, kik közül az egyik egyszeresen, a másik pedig kétszeresen számított államadó folytán juthatna a bizottságba, az utóbbi bir elsőbbséggel; midőn pedig azon eset fordul elő, hogy ketten vagy többen hasonmennyiségű államadót fizetnek, ezek között az igazoló választmány elnöke által kihuzott sors dönt.

27. § Azok, a kik a 26. §. kedvezményét igénybe venni kívánják, az ülések tartama alatt az igazoló választmány előtt szóval vagy írásban minden évben jelentkezni s jogosultságukat igazolni kötelesek.

A ki nem jelentkezett vagy jogosultságát igazolni nem tudja, az adó kétszeres beszámításának kedvezményétől azon egy alkalomra esesik.

28. § Az igazoló választmány a kitűzött és kihirdetett napokon nyilvánosan tartja üléseit, a felszólamlások felett határoz; azon határozatát, melylyel valaki a névjegyzékből kitörültetett, az illetőnek nyolcz nap alatt kézbesített, és a megállapított névjegyzéket másolatban az alispánnak, illetőleg a polgármesternek küldi meg, ki azt tájékozás végett közszemlére kitenni s a kitétel határidejét egyidejűleg kihirdetni köteles.

A kézbesített határozat ellen a kézbesítéstől s a névjegyzék ellen általában a törvényhatóság székházán lett kifüggesztéstől 15 nap alatt az állandó bíráló választmányhoz felebbezésnek van helye.

Ha az igazoló választmány által megállapított névjegyzék ellen 15 nap alatt felebbezés nem adatik be, az igazoló választmány a névjegyzéket tudomásvétel végett a közgyűlésnek bemutatja, ellenkező esetben pedig azt az összes iratokkal és a beérkezett felebbezésekkel együtt a bíráló választmány elé terjeszti.

29. § A bizottsági tagok választása választó-kerületenként eszközöltetik.

A választó-kerületeket az egymáshoz tartozó községek, illetőleg utcák s a választási főhely kijelölésével a törvényhatóság maga alakítja meg. Egy-egy választó-kerületben 200 választónál kevesebb és 600 választónál több nem lehet.

Olyan község, melyben legalább 200 választó lakik, külön választó-kerületet képez.

Ha a választók száma a 600-at meghaladja, a község 200-600 választóból álló külön választó-kerületekre osztandó fel.

A bizottsági tagok számának a 24. §. értelmében újból lett megállapítása alkalmával a választó-kerületek szerinti beosztás is megfelelőleg kiigazítandó. Kiigazítható azonban időközben is, ha a törvényhatóság indokolt előterjesztésére a kiigazítást a belügyminister szükségesnek találja.

30. § Minden választó-kerület lehetőleg páros számban csak annyi bizottsági tagot választ, a mennyi a bizottságnak választás alá eső tagjaiból a kerület választóinak a törvényhatóság összes választóihoz viszonyított aránya szerint a kerületre esik.

31. § Választható mindaz, a kire nézve a 23. §-ban felsorolt kizárési okok fenn nem forognak.

Választó a törvényhatóság mindazon lakosa, a ki az országgyűlési képviselőválasztásra jogosultak azon évre érvényes állandó névjegyzékébe felvétetett.

Ezen névjegyzékből az egyes választókerület választóit külön-külön betűrendben az igazoló választmány állítja össze.

32. § A bizottság választás alá eső tagjai 5 évenként 10 évre választatnak.

Az ezen törvény értelmében legelső alkalommal megválasztottak közül, az első öt év leteltével minden egyes választó-kerületre nézve külön eszközölt sorshuzás utján a választottak fele kilép.

Jövőre pedig minden öt év leteltével azok lépnek ki, a kik a szabályszerű 10 évet már kitöltötték.

A sorshuzást a közgyűlésen az elnök eszközli.

A kilépett tagok újra választhatók.

33. § Az, a ki elveszti időközben tagsági képességét, megszűnik tagja lenni a bizottságnak, helye pedig, valamint az időközben elhunyt és leköszönt tagok helyei is, minden év végével töltenek be azon kerület által, a mely által megválasztattak.

Vitás esetben elsőfokulag az igazoló, másodfokulag az állandó bíráló választmány határoz.

34. § A bizottság választás alá eső tagjainak megválasztása csak a legtöbb adót fizetők névjegyzékének összeállítása, illetőleg kiigazítása után történhetik.

A választás napját a közgyűlés tüzi ki.

Az alispán, illetőleg a polgármester az igazolt tagok névsorát tájékozás végett közzétenni és a választás napját kellő időben kihirdetni köteles.

35. § Ha olyan választatik meg, a ki mint egyik legtöbb adót fizető már tagja a bizottságnak, az alispán, illetőleg polgármester azonnali felszólítására a végleges igazolástól számított 15 nap alatt köteles az iránt nyilatkozni, hogy elfogadja-e a választást.

Ha a választást elfogadja, helye a sorrendben következő legtöbb adót fizető által póttatik.

Ha az elfogadás iránt határozottan nem nyilatkozik, úgy tekintendő, mint a ki a választást nem fogadta el.

36. § Az, a ki több helyen választatott meg, azon kerületet fogja képviselni, melyet az alispán, illetőleg polgármester azonnali felszólításra a végleges igazolástól számított 15 nap alatt teendő nyilatkozata szerint képviselni kíván.

Ha ez iránt határozottan nem nyilatkozik, úgy tekintendő, mint a ki azon választást fogadta el, melyben legtöbb szavazatot nyert.

A többi kerület újból választ.

37. § A választás a szavazók nevének és lakhelyének nyilvános feljegyzése mellett személyesen beadott szavazatlapok által történik.

Ha a szavazatlap több nevet tartalmaz, mint a hány bizottsági tagot a kerület választani jogosítva van, az utólirott nevek számba nem vétetnek.

Ha többen egyenlő szavazatot nyertek, azon esetben a felett, hogy melyik legyen bizottsági tag, a választási elnök által kihuzott sors dönt.

38. § A választást a helyi viszonyokhoz képest egy vagy több kerületben, a közgyűlés e célra megválasztott küldötte mint elnök vezeti. A választók a választás megnyitásakor a küldött mellé négy bizalmi férfiut jelölnek ki maguk közül.

Ha e joggal élni nem akarnak, a bizalmi férfiakat, valamint a jegyzőkönyvvezetőt a küldött nevezi ki.

A választásnál az érdekelt községek birái és jegyzői, illetőleg a hatósági közegek hivatalból jelen lenni s a szavazók azonosságára felügyelni kötelesek.

39. § A választás egy és ugyanazon kerületben egy napnál tovább nem tarthat.

Kezdődik reggeli 9 órakor és végződik este 4 órakor.

A határidőn túl szavazatot elfogadni nem szabad.

A választások vármegyékben három, törvényhatósági joggal bíró városokban egy nap alatt valamennyi kerületre nézve befejezendők.

40. § A szavazatok összeszámítása nyilvánosan történik.

Az összeszámítás lehetőleg aznap befejezendő; ha ez nem lehetne, félbeszakittatik és másnapra tétetik át; a jegyzőkönyv és a beadott szavazatlapok a szavazatszedési szekrénybe záratnak, melyet a küldött és két bizalmi férfiú s vármegyékben a községek előljárói, törvényhatósági városokban a hivatalból jelen lenni köteles közegek lepecsételnek.

Az így lepecsételt szekrény a község házában a küldött által kirendelt s eskü alatt szolgáló két egyén őrizetére bízandó, a kikhez a bizalmi férfiak is csatlakozhatnak.

A választás eredményét a küldött azonnal kihirdeti.

41. § A választás folyamáról a lényeges mozzanatokra kiterjedő jegyzőkönyv vezetetik, melyben a kerület neve, a választás napja, a megnyitás és berekesztés órája és az összeszámítás eredménye kitétetik. A jegyzőkönyvet a választási elnök, a jegyző s a bizalmi férfiak aláírják s azt az elnök a szavazók névsorával s a lepecsételt szavazatlapokkal együtt az igazoló választmány elnökéhez juttatás végett az alispánnak, illetőleg polgármesternek azonnal megküldi.

Ha a bizalmi férfiak az aláírást megtagadják, ezen körülmény a jegyzőkönyvbe bevezetendő, a mi azonban a jegyzőkönyv hitelességére nézve befolyással nem bír.

42. § A választási eljárásra vonatkozó panaszok, illetőleg a megválasztott tag választhatási képessége ellen emelt felszólalások, a választástól számított 15 nap alatt az igazoló választmányhoz nyújtandók be.

43. § Az igazoló választmány határozatai szabályszerűleg kézbesítetnek s a közgyűlés által öt évre választott öt tagu állandó bíráló választmányhoz a kézbesítéstől 15 nap alatt felebbezhetők, melynek elnöke a főispán, akadályoztatása esetében az alispán, illetőleg a polgármester.

Az állandó bíráló választmánynak úgy a 28. és 33. §., mint ezen szakasz értelmében hozzá felebbezett ügyekben hozott másodfoku határozata ellen felfolyamodásnak helye nincs, s az a megállapított névjegyzéket tudomásulvétel végett bemutatja a közgyűlésnek.

A belügyminister részére azonban fentartatik azon jog, hogy a főispánnak vagy az állandó bíráló választmány valamelyik tagjának a határozat hozatalától számított 15 nap alatt tett felterjesztésére, az előfordult törvénysértések miatt az eljárást megsemmisíthesse.

A megsemmisített választás helyett az új választást a közgyűlés rendeli el.

44. § Az elnök, a bizalmi férfiak és a 38. §. szerint jelen lenni köteles hivatalos személyek s általában a szavazók a törvény különös oltalma alatt állanak.

A személyes biztonság tekintetében ugyanazon rendszabályok alkalmazandók, melyek az országos képviselőválasztásoknál alkalmaztatnak, s az elkövetett vétségek a fennálló törvények szabványai szerint toroltatnak meg.

III. FEJEZET

A közgyűlésekről

45. § Vármegyékben a közgyűlés elnöke a főispán, akadályoztatása esetében az alispán; ha a főispán és alispán egyidejűleg akadályozva lennének, a főjegyző. Azt, hogy mindezeknek egyidejű akadályoztatása esetében ki elnököljön a közgyűlésen, a törvényhatóságok a belügyminister jóváhagyása mellett szabályrendelettel állapítják meg.

Városi törvényhatóságokban a főispán, akadályoztatása esetében a polgármester elnököl a közgyűlésen. Azt, hogy a főispán és polgármester egyidejű akadályoztatása esetében ki elnököljön a közgyűlésen, a városi törvényhatóságok a belügyminister jóváhagyása mellett szabályrendelettel állapítják meg.

46. § A közgyűlések számát és idejét a törvényhatóság, tekintettel a 17. §. intézkedéseire, szabályrendelettel állapítja meg, de minden tavasszal a múlt évi számadások megvizsgálása és minden ősszel a jövő évi költségvetés megállapítása végett közgyűlést kell tartani.

Rendkívüli közgyűlést a főispán, saját hatáskörében vagy közgyűlési határozat folytán bármikor, az alispán és polgármester pedig csak kivételesen, t. i. ha a főispáni szék üres, vagy a főispán akadályozva van, a mutakozó szükséghez képest hívhat össze. Rendkívüli közgyűlésben csak oly ügyek tárgyalhatók, melyek a tárgysorozatban benfoglaltattak.

Az alispán, illetőleg polgármester a közgyűlés határnapját s a felveendő tárgyak sorozatát vármegyékben legalább nyolcz nappal, városi törvényhatóságokban 24 órával a közgyűlés előtt (a községi törvény 164. §-ában foglalt rendelkezések épségben tartása mellett) szabályszerűen kihirdetni köteles.

47. § A közgyűlés hatásköréhez a következő ügyek tartoznak:

- a) szabályrendeletek alkotása;
- b) a közigazgatási járások és a törvényhatósági bizottsági tagokat választó kerületek alkotása;
- c) a törvényhatósági, közlekedési vonalak, közművek, építkezések és a közmunka feletti intézkedés;
- d) kölcsönvételek;
- e) törzsvagyon szerzése vagy elidegenítése, városi törvényhatóságokban a községi törvény korlátai között;
- f) a költségvetési előirányzatok megállapítása s a zárszámadások megvizsgálása (vármegyékben az 1883. évi XV. tc., városi törvényhatóságokban a községi törvény rendelkezései szerint);
- g) a tisztviselők, az állandó, igazoló, bíráló és központi választmány, nemkülönb a közigazgatási bizottság választás alá eső tagjainak és egyes küldöttségeknek választása, s a fegyelmi törvény értelmében hivatalától felfüggesztett alispán, illetőleg polgármester helyettesítése;
- h) tisztviselőknek ellenőrzése, felelősség alóli felmentése, ellenük a fegyelmi törvény értelmében vizsgálat elrendelése és azoknak hivataluktól felfüggesztése;
- i) a tisztviselők, a segéd- és kezelőszemélyzet s a szolgák fizetésének szabályozása, felemelése vagy leszállítása (vármegyékben az 1883:XV. tc. korlátai között), nemkülönb azoknak végkielégítése és nyugdíjazása;
- k) új hivatalok és állások felállítása és a régiéek megszüntetése (vármegyékben az 1883:XV. tc. rendelkezéseinek szem előtt tartásával).
- l) a törvényhatóság kezelése vagy felügyelete alatt álló pénztárak megvizsgálata és erre vonatkozó jelentések tárgyalása;
- m) vármegyékben a községektől a törvény értelmében felterjesztett vagy felebbezett ügyek másodfoku elbírálása;
- n) kérelmezési és levelezési jog gyakorlása;
- o) indítványok tárgyalása;
- p) a felirati jog gyakorlása;
- q) mindazon ügyek, melyeket ezen, vagy más törvény avagy a törvényhatóság szabályrendelete kizárólag a közgyűléshez utasít.

48. § Vármegyékben a 47. §. a), b), c), d), e), f), i), k), m), pontjai alatt elősorolt ügyeknek és általában az önkormányzat fontosabb ügyeinek közgyűlési tárgyalását a vármegye állandó választmánya készíti elő.

Az állandó választmány tagjainak számát a vármegye közgyűlése állapítja meg s azokat saját tagjai köréből öt évre választja; elnöke a főispán, akadályoztatása esetében az alispán, esetleg ennek törvény szerinti helyettese a főjegyző; előadók a megyei jegyzők és a szakközégek.

Alelnökeit a választmány maga választja, ügyrendjét maga alkotja s együtt vagy szakosztályokra oszolva tanácskozáván, a hozzáutasított tárgyakra nézve indítványoz és javaslatot tesz.

Megyei tisztviselők az állandó választmány alelnökeivé nem választhatók.

Megyei kültisztviselők és a községi előljáráóság tagjai az állandó választmánynak nem lehetnek tagjai, a megyei kültisztviselők azonban, ha az állandó választmány kívánja, felvilágosítások megadása végett megjelenni tartoznak.

Városi törvényhatóságokban az ezen szakasz értelmében az állandó választmányra ruházott teendőket a városi tanács a főispán, s ennek akadályoztatása esetében a polgármester elnöklete alatt teljesíti.

49. § A közgyűlést az elnök nyitja meg és zárja be.

A tanácskozást az elnök vezeti, a rend fentartása felett az elnök örökös, s a kérdést szavazásra az elnök tüzi ki.

Szavazás előtt a kérdés megállapításához szólni a tagoknak jogában áll.

A szavazatok a szólók szerint vétetnek számba, de ha az elnök vagy tiz bizottsági tag kívánja, a kérdés felállítás és ülvemaradás útján szavazással döntenek el; azon esetben pedig, midőn valamely törvény különösen rendeli, vagy husz tag írásban beadott kívánatára, az elnök a névszerinti szavazást elrendelni tartozik.

Az elnök rendszerint nem szavaz, de szavazategyenlőség esetében az ő szava dönt.

50. § A közgyűlésen a jelenlevők határoznak.

A ki a törvényhatóság közjavadalmaiból bérli vagy azzal szerződési viszonyban vagy perben áll, a törvényhatóság közjavadalmaira vonatkozó vagy a szerződési viszonyból eredő ügyek feletti tárgyalásban részt nem vehet, sem a határozat hozatalához szavazatával nem járulhat.

Nem vehetnek részt a tárgyalásban, sem szavazatukkal a határozat meghozatalához nem járulhatnak: a megyei törvényhatósági bizottságnak községi előljáró tagjai akkor, a midőn tisztviselőknél ellenőrzése, felelősség alól való felmentése, ellenük a fegyelmi törvény értelmében vizsgálat elrendelése, avagy azoknak hivataluktól való felfüggesztése forog szónyegen.

Általában minden tagja a bizottságnak csak olyan ügyek tárgyalásában vehet részt és szavazhat, melyekben közvetlenül érdekelve nincs.

A hallgatóság számára elkülönített hely jelölendő ki.

Rendes közgyűléseken a tárgysorozat összeállítása után beérkezett rendeletek, átiratok és jelentések, valamint a napirendre kitűzött tárgyakkal össze nem függő önálló indítványok is tárgyalhatók, ha azok 24 órával előbb a közgyűlésen vagy az elnökségnél bejelentettek, s egyszersmind a jegyzői hivatalban vagy más alkalmas helyen közszemlére kitétettek.

Máskülönb az ügyrendet jelen törvény korlátai között maga a törvényhatóság szabályrendelettel állapítja meg s ezen szabályrendeletben az iránt is intézkedik, hogy mely esetben van helye a hallgatóság eltávolításának.

51. § A közgyűlésen üléssel és szavazattal bírnak, habár nem volnának is tagjai a bizottságnak, vármegyékben az alispán, fő- és aljegyzők, tisztviselői fő- és alügyészek, árvászeki elnök és ülnökök, főorvos, főszolgabírák, pénztárnokok, központi számvevők, levéltárnokok s a rendezett tanácsú városok polgármesterei;

városi törvényhatóságokban a polgármester, fő- és aljegyzők, rendőrkapitány, tanácsnokok, tisztviselői fő- és alügyészek, árvászeki elnök és ülnökök, főorvos, főmérnök, pénztárnokok, számvevők, közgyám és levéltárnokok.

E joggal azonban a tisztviselők akkor, a midőn saját tényükről van szó, nem élhetnek.

Ezeken kívül a megyei közgyűlésen ülés és szavazattal bírnak az illető törvényhatóság területén rendszeresített államépítészeti hivatal főnöke.

52. § A többi tisztviselők általában és a tiszteletbeli tisztviselők is, a közgyűléseken felszólalhatnak, s ha felhivatnak, felszólalni kötelesek, de szavazattal csak azon esetben bírnak, ha egyébként bizottsági tagok.

53. § Ha valamelyik tisztviselő ellen fegyelmi eljárást megelőző vizsgálat vagy a hivatalától való felfüggesztés forog szóban: a szavazás titkosan történik.

54. § A ki a tanácskozás méltóságát vagy a gyűlés egyes tagjait sértő kifejezéssel él, s azt rögtön vissza nem vonja, valamint a ki a tanácskozást megintés és azt követő rendreutasítás után is tartósan zavarja, még azon ülés folyama alatt széksértési kereset alá vonathatik, s a gyűlés által a felebbezés kizárásával 100 forintig terjedhető s közigazgatási uton behajtható bírsággal büntetethetik, fenmaradván a büntető törvények sulya alá eső cselekményekre nézve a későbbi megtorlás joga.

55. § A közgyűlésről vezetett jegyzőkönyvek rendszerint a másnapi ülésben a közgyűlés által, az utolsó napi ülésről vezetett jegyzőkönyvek pedig legkésőbb három nap alatt vagy az erre kitűzött hitelesítő közgyűlésben, vagy az e célra a közgyűlés által megbízott küldöttség által hitelesíttetnek.

A hitelesítés helye, napja és órája az utolsó napi ülésben kihirdetendő s a hitelesítés nyilvánosan eszközözlendő.

A közgyűlési jegyzőkönyvek hiteles másolatai a belügyministerhez a hitelesítéstől 30 nap alatt, egyes jegyzőkönyvek pedig egyik vagy másik minister kívánatára rögtön felterjesztendők.

IV. FEJEZET

A főispánról

56. § A vármegyék és a törvényhatósági joggal bíró városok élén a főispán áll, kit a belügyminister előterjesztésére a király nevez ki és ment fel.

57. § A főispán a végrehajtó hatalom képviselője, mint ilyen:

A) a törvényhatóság területén, a törvénykezési közegek kivételével ott működő összes állami közegeket illetőleg:

azok eljárására vonatkozólag az illetékes ministerhez jelentéseket tehet s annak felszólítására ezt tenni köteles is, mely végből a törvénykezési közegek kivételével bármely állami közegtől egyes concret esetekre vonatkozólag felvilágosításokat kívánni van jogositva; ha a vezetése alatt levő törvényhatóság területén ezen közegeknél az előléptetés vagy új kinevezés esete fordul elő, jogositva van ajánlatot tenni, ha pedig fontosabb állások betöltéséről van szó, a főispán a vezetése alatt levő törvényhatóság területére kineveztetni vagy ott előléptetni szándékolt egyénre nézve az illető minister által meg is hallgattatik, a midőn netán fenforgó észrevételeit nyolcz nap alatt előterjeszteni köteles.

Melyek tekintendők ily fontosabb állásoknak, a ministerium rendeletileg állapítja meg.

B) A törvényhatósági közigazgatást illetőleg:

ellenőrzi a törvényhatósági önkormányzatot és őrökdi a törvényhatóság által közvetített állami közigazgatás érdekei felett, e végből:

a) vármegyékben minden rendes közgyűlés előtt, városi törvényhatóságokban pedig évenként legalább kétszer számonkérő székert tart. A számonkérő szék tagjai, a főispánon mint elnökön kívül, vármegyékben az alispán, főjegyző, főügyész és az állandó választmány alelnökei; városi törvényhatóságokban a polgármester, főjegyző, tiszti ügyész, tanácsnokok és a közgyűlés által e célra évenként választandó két bizottsági tag. A főispán a számonkérő szék eredményéhez képest szükséges intézkedéseket megteszi, a tapasztaltakról és kiadott rendeleteiről, a jegyzőkönyv másolata és tevékenységi kimutatás felterjesztése mellett a belügyministerhez nyolcz nap alatt jelentést tesz, a jegyzőkönyvet pedig a legközelebbi közgyűlés elé terjeszti;

b) megvizsgálja legalább egyszer évenként ugy a központi, mint a kültisztviselők hivatalos eljárását és ügykezelését a helyszinén s megtekinti, a hányszor jónak látja, az alispánhoz vagy polgármesterhez, nemkülönben a kültisztviselőkhöz érkezett kormány- és felsőbb hatósági rendeleteket s más beadványokat, valamint az azok alapján tett intézkedéseket; és a tapasztaltakhoz képest figyelmeztetéseit megtéve, ezen §. i) pontjában meghatározott módon rendelkezik; ezen felül egyes községekben is megtekinti a hivatalos eljárást és ügykezelést, és a tapasztalt hiányok megszüntetése iránt az illetékes hatóságok utján intézkedik;

c) a fegyelmi törvény értelmében a hanyag vagy vétkes tisztviselő ellen, a mennyiben az nem tagja a közigazgatási bizottságnak, vizsgálatot rendelhet s azt felfüggesztheti hivatalától;

d) a felfüggesztett tisztviselőket az alispán, illetőleg a polgármester kivételével ideiglenesen másokkal helyettesíti;

e) indokolt felterjesztést tesz a kormánynak, ha az alispán vagy polgármester valamely kormányrendeletet végrehajthatónak nem vél (68. §. c) pont és 73. §. d) pont), mely felterjesztéshez az alispán, illetőleg polgármester nyilatkozata is csatolandó;

f) a kijelölés jogát a választás után betöltendő tiszti állások betöltésénél, valamint a hivatalától felfüggesztett alispán, illetőleg polgármester helyettesítésénél a 82. § értelmében gyakorolja;

g) kinevezi a 80. §-ban megnevezett s a mutatkozó szükséghez képest a tiszteletbeli tisztviselőket s vármegyékben a segéd- és kezelő-személyzet tagjait, nemkülönben a járási irnokokat; a mennyiben pedig a segéd- és kezelő-személyzet valamely tagjának más munkakörrel való megbízását s a járási irnokoknak más járásba való áthelyezését a közszolgálat érdekéből szükségesnek találja, ez iránt az alispán, illetőleg az érdekelt főszolgabírák meghallgatása mellett saját hatáskörében intézkedik;

h) a szolgabírákat, az alispán, esetleg az érdekelt járási főszolgabírák meghallgatása után, járásokba beosztja és a mutatkozó szükséghez képest időközben egyik járásból a másikba áthelyezi;

i) az illető minister felhívására vagy saját hatáskörében a jelen §-ban körülírt ellenőrzési és felügyeleti körön belül az alispánhoz, illetőleg polgármesterhez, s általuk a törvényhatósági és községi közegekhez rendeleteket bocsáthat ki, jelentéseket pedig mindezekről közvetlenül is kívánhat.

Ha az alispánnak, illetőleg polgármesternek a főispáni rendelet végrehajtása ellen aggályai vannak, 24 óra alatt a főispán útján a belügyministerhez előterjesztéssel élhet, mely előterjesztést a főispán további 24 óra alatt indokolt jelentés kíséretében felterjeszteni köteles.

Oly esetekben azonban, midőn az állam érdeke halaszthatlan intézkedéseket követel, a főispán rendeleteinek végrehajtását követelheti, s ha az alispán vagy nincs a helyszínén, vagy a rendeletet kiadni nem akarja, közvetlenül is intézhet rendeleteket a törvényhatósági és községi közegekhez;

k) a főispán, ha valamely közgyűlési határozatot a törvény vagy valamely ministeri rendeletbe ütközőnek, vagy az állam érdekeire sérelmesnek vél, annak felülvizsgálat végett leendő felterjesztését elrendelheti s erről az illető ministernek indokolt jelentést tesz.

Ily határozat az 5. §-ban említett határozatokhoz képest szintén csak ministeri jóváhagyás után hajtható végre;

l) gyakorolja mindazon jogokat és teljesíti mindazon kötelelességeket, melyeket valamely törvény a főispánra ruház.

58. § A főispán ezen hivatalánál fogva közvetlenül a ministernek van alárendelve; fizetése a törvényhatóság kiterjedése és népessége arányához képest a ministeri tanácsosi rangosztály két fokozata, egyéb járandósága, és így, a mennyiben természetben lakása nincsen, szállásbére is ugyanezen rangosztály szerint állapíttatik meg.

59. § Ki már előbb államtisztviselő volt és ebbeli szolgálata alapján nyugdíjigényt nyert, az által, hogy főispán lesz, nemcsak el nem veszi szerzett nyugdíjigényét, de a nyugdíj kiszabásánál a főispáni hivatalban töltött szolgálati évei is beszámíttatnak s reá nézve az 1885. évi XI. t. -cikk szabványai érvényesek.

Ha azonban, mielőtt összes szolgálati évei nyugdíjképesé tették volna, mentetik fel főispáni hivatalától, kivévén, ha az állam szolgálatában előbbi és főispáni állásának megfelelő más alkalmazást nyert:

a) ha mint főispán már öt éven át működött, a nyugdíj szempontjából úgy tekintetik, mintha összesen 10 évet szolgált volna;

b) ha pedig rövidebb ideig volt főispán, de összes szolgálati ideje az öt évet meghaladja, fizetésének 20%-át nyeri nyugdíjképen. Ha összes szolgálata öt évet sem tesz ki: főispáni szolgálata által egy évi, vagy a mennyire már főispánná lett kinevezése előtt egy évi végkielégítési igényt szerzett volna, két évi fizetésének megfelelő végkielégítésre nyer igényt.

Az, ki a fentebbiek szerint elfogadhatott más hivatalt visszautasítja, a különleges igényt elveszti, s reá nézve az 1885. XI. tc. rendelkezései alkalmazandók.

Azon főispán, ki előbb nem volt állami tisztviselő, ha a belügyminister által elfogadásra ajánlott lemondás vagy a belügyminister által hivatalból tett felterjesztés alapján mentetik fel állásától, az esetben, ha legalább három évet töltött a hivatalban, egy évi, ha három éven túl, de nem egészen hat évet szolgált, két évi fizetésének megfelelő végkielégítést kap; ha pedig hat éven felül szolgált, nyugdíjazás szempontjából úgy fog tekintetni, mintha teljes 10 évet szolgált volna. Ha azonban a főispán önként mond le és lemondását akkor is fentartaná, midőn azt belügyminister elfogadásra nem ajánlja és őt hivatalának folytatására írásban felszólítja, kedvezményezett nyugdíjigényét elveszti, s az 1885. évi XI. törvénycikkben szabályozott eljárás alá esik.

Ha pedig akármelyik főispán felmentését a belügyminister oly tény alapján ajánlja, mely az általános nyugdíjtörvény szerint az ellátási igény elvesztését vonja maga után, a főispán ezen minőségben eltöltött szolgálati idő alapján sem tarthat jogot nyugdíjra, avagy végkielégítésre.

A fentebbiek kivételével a nyugdíjazás, illetve végkielégítésre nézve a főispánnal, valamint özvegyével és árváival szemben az államtisztviselőkre nézve fennálló szabályok alkalmazandók.

60. § A főispán a közgyűlés előtt a szokott esküt teszi le.

61. § A belügyminister felhatalmaztatik, hogy a főispánok mellé a szükséghez képest titkári állásokat rendszeresítsen.

Hogy ezen titkári állások mily számmal és mely törvényhatóságokban rendszeresíttessenek, az iránt évenként az állami költségvetés útján tétetik intézkedés.

A főispáni titkár a belügyminister által neveztetik ki, a ministeri fogalmazók és segédfogalmazók rangosztályába tartozik, ezekkel egyenlő fizetéssel és lakpénzzel, esetleg természetbeni lakással.

Ugy kinevezését mint előléptetését, vagy egyik főispán mellől a másikhoz áthelyezését a belügyminister, az illető főispán, esetleg főispánok meghallgatásával eszközöli.

A belügyministeriumban legalább két évig szolgált segédfogalmazóknak és fogalmazó-gyakornokoknak a főispáni titkári állások betöltésénél előnyük van, s ezek főispáni titkárrá kineveztetésük esetében a belügyministeriumban szerzett igényeiket el nem vesztik.

62. § A főispán külön pecsétje az ország czimere, mely az illető törvényhatóság vagy törvényhatóságok nevét tartalmazó köirattal látandó el.

63. § A főispáni állások száma a 70-et meg nem haladhatja.

Két, vagy kivételesen több törvényhatóság főispáni teendői állandóan vagy ideiglenesen egy főispánra bízhatók.

Első osztályu fizetéssel járó főispáni állások ott rendszeresítendőek, hol a főispán hatásköre állandóan két törvényhatóságra terjed ki és azok székhelye nem egy és ugyanaz, vagy hol a törvényhatóság vagy törvényhatóságok lélekszáma a 300,000-et meghaladja; a többiekben a másodosztályu fizetés jár.

Ki ideiglenesen két önálló főispánság teendőit viszi, pótlékul az ideiglenesen ellátott főispánság fizetése felét kapja, mely pótlék azonban nyugdíjazás vagy végkielégítés esetén be nem számítható.

Melyek az állandóan összecsatolt főispánságok s mely főispánságok tartoznak az első, s mely a második osztályba, azt a belügyminister évről-évre a költségvetéssel együtt terjeszti a törvényhozás elé.

64. § Ha a törvényhatóság a 19. §. vagy az alispán, illetőleg polgármester a 68. §. d), illetőleg 73. §. e) pontja alatt megszabott törvényes kötelességét megszegi, vagy pontosan nem teljesíti: a ministerium felhatalmazhatja a főispánt, hogy a törvényhatóság mindazon tisztviselőivel és közegeivel, kikre a végre nem hajtott rendelet végrehajtásánál szüksége van, közvetlenül rendelkezessék.

Ezen esetben a tisztviselők és közegek a főispánnak a végrehajtásra vonatkozó rendeleteit azonnal és feltétlenül teljesíteni kötelesek s e miatt a törvényhatóság által feleletre nem vonathatnak.

65. § A 64. §. eseteiben a főispán a nem engedelmeskedő tisztviselőket s közegeket vizsgálat alá vonhatja, hivataluktól fölfüggesztheti vagy elmozdithatja, mely utóbbi esetben másokkal véglegesen helyettesítheti.

Az ekként helyettesített tisztviselők és közegek a következő általános tisztujtásig megmaradnak állásaikon s jogok és kötelezettségek tekintetében a többi tisztviselőkkel teljesen egyenlők.

Az elmozdított tisztviselővel szemben a nyugdíjigényre nézve ugyanazon eljárás követendő, melyet az illető törvényhatóság szabályrendelete a fegyelmi uton elmozdított tisztviselő nyugdíjigényére nézve megállapított.

66. § A kormányrendelet végrehajtásával a főispán kivételes hatalma legott véget ér.

A törvényhatóság, ha sérelmesnek tartja a kormány eljárását, a képviselőháznál kereshet orvoslást.

V. FEJEZET

A törvényhatósági közegekről

67. § A vármegye központi tisztviselői:

az alispán,
a főjegyző s az aljegyzők,
a tiszti főügyész s az alügyészek,
az árvaszéki elnök és ülnökök,
a főorvos,
a főpénztárnok, esetleg külön gyám- vagy más pénztárnok,
az ellenőr,
a főszámvevő, esetleg alszámvevők,
a levéltárnok,
az árvaszéki nyilvántartó,
az árvaszéki könyvvezető,
az állatorvos.

Kültisztviselők: a főszolgabíró és szolgabíró s a helyi viszonyokhoz képest a járási orvos, járási állatorvos, járási számvevő.

A rendezett tanácsú városok polgármesterei a vármegyével szemben ugyanazon tekintetek alá esnek, mint a járási főszolgabírák.

A központi tisztviselők a vármegye székhelyén, a kültisztviselők a járás székhelyén, a rendezett tanácsú városok polgármesterei ott helyben kötelesek lakni.

A hol a járási orvos, járási állatorvos, vagy járási számvevő hatósága több szolgabírói járásra terjed ki, annak székhelyét a törvényhatóság állapítja meg.

A székhelyen lakás kötelezettségének életbeléptetésére a vármegye indokolt előterjesztése alapján a belügyminister a járási tisztviselők részére időhaladékat engedélyezhet.

68. § Az alispán a vármegye első tisztviselője, mint ilyen:

a) vezeti a vármegye nevében a közigazgatást, intézkedik minden ügyben, mely a közgyűlés, közigazgatási bizottság vagy egyes közegek hatásköréhez utasítva nincs;

b) átveszi a vármegye közönségéhez intézett kormányrendeleteket, leveleket, jelentéseket, folyamodványokat, pénz- és értéküldeményeket;

c) végrehajtja a kormány rendeleteit; ha azonban valamely rendeletet törvénybe ütközőnek, vagy a helyi viszonyok között károsnak vagy épen kivihetetlennek vél, a főispánnak legfeljebb 24 óra alatt jelentést tesz (57. §. e)) s távollétében felír az illető ministerhez.

Ha a miniser a felirat ellenében továbbra is fentartaná rendeletét és az alispán a miniseri leirat után sem érezné magát a rendelet végrehajtására kötelezettnek: a főispánnak azonnal jelentést tesz s annak rendeletére - vagy ha távol van, annak nevében - a rendkívüli közgyűlést nyolcz napra azonnal összehívja s a rendeletet a közgyűlés elé terjeszti, mely azt rögtön felvenni és tárgyalni köteles;

d) végrehajtja a kormány azon rendeleteit, melyek a 19. §. szerint azonnal és feltétlenül végrehajtandók s eljárásáról a végrehajtás után a legközelebbi közgyűlésnek jelentést tesz;

e) végrehajtja a közgyűlés határozatait;

f) foganatosítja a főispánnak az 57. §. i) pontja alapján kiadott utasításait, ha azonban azok végrehajtása ellen aggályai vannak, 24 óra alatt a főispán útján a belügyminiserhez előterjesztéssel élhet, melyet a főispán további 24 óra alatt felterjeszteni köteles;

g) aláírja sajátkezüleg a törvényhatóság nevében kiállított okmányokat, leveleket és felterjesztéseket;

h) öröködi, hogy a kormányrendelet ellen intézett felirat három nap alatt felterjesztessék (19. §.):

i) öre a törvényhatóság pecsétjének;

k) utalványoz a házi pénztárra a költségvetés korlátai között;

l) rendelkezik a törvényhatóság tisztviselőivel, a segéd- és kezelő-személyzettel s ha hivatalos kötelességének teljesítésében - vagy valamely hivatalos megbízásban - egyik vagy másik pontosan el nem jár, a teendők teljesítésével más rendes vagy tiszteletbeli tisztviselőt biz meg s azt a házi pénztárból a hanyag tisztviselő fizetésére utalványozott napidijakkal látja el;

m) a főjegyző, főügyész, árvaszéki elnök és főorvos kivételével ugy a központi, mint a járási tisztviselőkkel, valamint a segéd- és kezelő-személyzet tagjaival és a járási őrnökkel, nemkülönb a községi közegekkel szemben, szolgálati engedetlenség és kisebbsfoku hanyagság esetében, az illetőnek meghallgatásával, de a felebbezés kizárásával annyiszor-mennyiszor rendbünettést alkalmazhat, mely áll tisztviselőknél 10 frtig, a segéd- és kezelő-személyzet tagjainál és járási őrnöknel, valamint a községi közegeknél 5 frtig terjedhető és a megyei, illetőleg községi-jegyzői nyugdijalapra fordítandó pénzbünettésből; fenmaradván a fegyelmi törvények sulya alá eső vétségekre nézve a későbbi felelősségre vonás joga;

n) intézkedik a katona-elszállásolási ügyekben;

o) intézkedik a karhatalom kirendelése iránt;

p) felfogadja és elbocsátja a törvényhatósági szolgálakat, kik különös tekintettel a kiszolgált katonákra és honvédekre, illetőleg az 1873. évi II. tc. rendelkezéseire is, ha hiven teljesítik kötelességeiket, élethossziglan alkalmaztatnak;

q) havonkint legalább egyszer előzetes értesítés nélkül beható gondossággal megvizsgálja a vármegye pénztárait (házi és gyámpénztárt, s a vármegye kezelése alatt álló alapok és alapítványok stb. pénztárait) a főügyész, árvaszéki elnök és főszámvevő közbenjöttével, és a tapasztaltakról a jegyzőkönyv bemutatása mellett, a számonkérő széknak és a közgyűlésnek jelentést tesz;

r) a községek belső ügyvitelének és pénzkezelésének időszakonkinti megvizsgálásáról gondoskodik;

s) intézkedéseiről és a törvényhatóság állapotáról ugy a törvényhatósági bizottságnak, mint a főispánnak minden rendes közgyűlésen tüzetes jelentést tesz; ezenkívül a főispánnak annyiszor-mennyiszor egyes ügyekre vonatkozólag és a vett utasítások miként lett foganatosításáról esetről-esetre részletes jelentést tesz;

t) intézkedik a közgyűlési tárgyaknak az állandó választmány által előkészítéséről s az egyes ügydarabok teljes felszereléséről;

u) eljár mindazon ügyekben, melyeket egyik vagy másik törvény az alispánra biz.

Egyesek az alispánnak sérelmes határozatai ellen a kézbesítéstől számított nyolcz nap alatt felebbezéssel élhetnek.

69. § A főjegyző és aljegyzők a közgyűlés, az állandó, az igazoló és bíráló választmány, a közigazgatási bizottság, valamint ideiglenes szakbizottságok s küldöttségek jegyzőkönyveit viszik.

A határozatokat, a közgyűlési és alispáni felterjesztéseket, jelentéseket, leveleket s rendeleteket fogalmazzák.

A törvényhatóság nevében kiállítandó okmányokat elkészítik s a közgyűlésen a tárgyakat előadják.

Az alispán akadályoztatása esetében, vagy ha az alispáni szék üres, az alispáni teendőket a főjegyző teljesíti.

Ha az alispán hivatalától felfüggesztetik, a közgyűlés által leendő helyettesítéséig szintén a főjegyző teljesíti az alispáni teendőket.

70. § A tiszti fő- (illetőleg al- vagy árvaszéki) ügyész a törvényhatóság jogtanácsosa. Véleménye olyan ügyben, melynél a jogi szempont a döntő, határozathozatal előtt mindig meghallgandó.

Őre a törvényeknek, a törvény erejével bíró szokásnak, a törvényhatóság szabályrendeleteinek az önkormányzatban és a közgyűléseken, mely tisztében a törvényhatóság bármely határozata ellen az illető ministerhez a főispán útján felebbezéssel élhet.

Képviseli a törvényhatóságot magánügyeiben.

Megindítja a széksértési kereseteket s indítványozza a kiszabandó birság mennyiségét.

Eljár a megyei tisztviselők, segéd- és kezelő-személyzet, valamint a községi közegek elleni fegyelmi ügyekben.

Az egyenes és közvetett adók, valamint az azok módjára behajtandó tartozások biztosításánál és behajtásánál a kincstár jogi képviseletét a fennálló törvények értelmében ellátni tartozik.

Hivatásával összeütközésben nem álló magánügyködést a törvényhatóság előzetes beleegyezésével csak annyiban folytathat, a mennyiben ez által hivatalos teendőinek pontos teljesítésében nem akadályoztatik.

71. § A főszolgabíró a járás első tisztviselője.

Felügyel a hatósága alatti községekre és gyakorolja azon jogokat és teljesíti azon köteleességeket, melyeket a törvény és szabályrendeletek reá ruháznak.

A községi közegekkel szemben szolgálati engedetlenség és kisebbfoku hanyagság esetében az illetők meghallgatásával, de a felebbezés kizárásával, annyiszor-mennyiszor rendbüntetést alkalmazhat, mely áll: 5 frtig terjedhető és a község-jegyzői nyugdíjalapra fordítandó pénzbüntetésből; fenmaradván a fegyelmi törvények sulya alá eső vétségekre nézve a későbbi felelősségre vonás joga.

Utasításait - a mennyiben ezen vagy más törvény kivételesen másként nem intézkedik - az alispántól és az alispán útján veszi s közvetlenül azzal érintkezik.

Külön pecséttel bír, a törvényhatóság czimerével s a járás nevét tartalmazó körirattal.

Teendőinek pontos ellátására a főispán által az 57. §. h) pontja szerint hozzá beosztott szolgabíróval és a főispán által a szükséghez képest kinevezett közigazgatási gyakornokkal és járási irnokkal esetleg az általa megyehatósági engedély folytán felfogadott és bármikor elbocsátható díjnokkal rendelkezik.

Egyesek a főszolgabírónak a törvény és szabályrendeletek által körülírt hatáskörében önállólag hozott sérelmes határozatait 8 nap alatt, s a mennyiben egy vagy más törvény másként nem rendelkezik, az alispánhoz felebbezhetik.

72. § A vármegyékben a többi tisztviselő hatáskörét, mint szintén a segéd- és kezelő-személyzet létszámát és szervezetét, az 1883:XV. tc. korlátai között belügyministeri jóváhagyás mellett, a vármegye maga állapítja meg.

73. § Városi törvényhatóságok első tisztviselője a polgármester, ki mint ilyen:

a) elnöke a tanácsnak;

b) intézkedik azon ügyekben, melyek a törvény vagy szabályrendeletek értelmében a polgármester hatásköréhez tartoznak;

c) átveszi a városhoz érkezett kormányrendeleteket, leveleket, jelentéseket, folyamodványokat, pénz- és értéküldeményeket;

d) végrehajtja a kormány rendeleteit; ha azonban valamely rendeletet törvénybe ütközőnek vagy a helyi viszonyok között károsnak vagy épen kivihetetlennek vél: a főispánnak legfeljebb 24 óra alatt jelentést tesz (57. §. e) pont) s távollétében felír az illető miniszterhez.

Ha a miniszter e felirat ellenében továbbra is fentartaná rendeletét és a polgármester a miniszteri leirat után sem érezné magát a rendelet végrehajtására kötelezettnek: a főispánnak azonnal jelentést tesz s annak rendeletére, vagy ha távol van, annak nevében a rendkívüli közgyűlést harmadnapra összehívja s a rendeletet a közgyűlés elé terjeszti, mely azt rögtön felvenni és tárgyalni köteles;

e) végrehajtatja a kormány azon rendeleteit, melyek a 19. §. szerint azonnal és feltétlenül végrehajthatók s eljárásáról a végrehajtás után a legközelebbi közgyűlésnek jelentést tesz;

f) foganatosítja a főispánnak az 57. §. i) pontja alapján kiadott utasításait; ha azonban a polgármesternek azok végrehajtása ellen aggályai vannak, 24 óra alatt a főispán útján a belügyminiszterhez előterjesztéssel élhet, melyet a főispán további 24 óra alatt felterjeszteni köteles;

g) aláírja sajátkezűleg a törvényhatóság nevében kiállított okmányokat, leveleket és felterjesztéseket;

h) őrködik, hogy a kormányrendelet ellen intézett felirat 3 nap alatt felterjesztessék (19. §.);

i) őre a törvényhatóság pecsétjének;

k) rendelkezik a város tisztviselőivel, a segéd- és kezelő-személlyel, s ha hivatalos kötelesegeinek teljesítésében vagy valamely hivatalos megbízásban egyik vagy másik pontosan el nem jár, a teendőket teljesítésével más tisztviselőt biz meg s azt a házi pénztárból a hanyag tisztviselő fizetésére utalványozott napidijakkal látja el;

l) a főjegyző, a tiszti ügyész, árvaszéki elnök, rendőrkapitány, főorvos és tanácsnokok kivételével a tisztviselőkkel, valamint a segéd- és kezelő személyzet tagjaival szemben, szolgálati engedetlenség és kisebbfokú hanyagság esetében az illetők meghallgatásával, de a felelősség kizárásával, annyiszor-mennyiszor rendbüntetést alkalmazhat, mely áll: tisztviselőknél 10 forintig, a segéd- és kezelőszemélyzet tagjainál 5 forintig terjedhető és a törvényhatósági nyugdíjalapra fordítandó pénzbüntetésből; fenmaradván a fegyelmi törvények súlya alá eső vétségekre nézve a későbbi felelősségre vonás joga;

m) felfogadja és elbocsátja a törvényhatósági szolgákat, kik különös tekintettel a kiszolgált katonákra és honvédekre, illetőleg az 1873:II. tc. rendelkezéseire is, ha hiven teljesítik kötelesegeiket, élethossziglan alkalmaztatnak;

n) a törvényhatósági bizottságnak és a főispánnak minden rendes közgyűlésen intézkedéseiről és a törvényhatóság állapotáról tüzetes jelentést tesz; ezen kívül a főispánnak annyiszor-mennyiszor egyes ügyekre vonatkozólag és a vett utasítások miként lett foganatosításáról esetről-esetre részletes jelentést tesz;

o) intézkedik a közgyűlési tárgyaknak a tanács által előkészítéséről és az egyes ügydarabok teljes felszereléséről;

p) eljár mindazon ügyekben, melyeket egyik vagy másik törvény a polgármesterre ruház.

Egyesek a polgármesternek sérelmes határozatai ellen, a kézbesítéstől számított 8 nap alatt felelősséggel élhetnek.

74. § A tanács a városi törvényhatóság végrehajtó közege úgy az állami közigazgatás, mint az önkormányzat körében; egyszersmind önálló közigazgatási hatóság mindazon ügyekben, a melyek a törvények vagy szabályrendeletek szerint első- vagy másodfokban illetékességéhez tartoznak és melyek sem a közgyűlésnek, sem más hatóságnak fentartva nincsenek.

Ezen kívül a tanács vezeti s intézi a város gazdasági ügyeit a közgyűlés határozataihoz képest, ezeknek keretében gondoskodik a város közvagyonának s jövedelmeinek fentartásáról és hasznosításáról, ezeknek nyilvántartásáról és a városi pénztárak, valamint a városi törvényhatóság felügyelete alatt levő alapok szabályszerű kezeléséről, az ezekre vonatkozó számadások elkészítéséről és megvizsgálásáról; továbbá utalványoz a házi pénztárra a számvevőség meghallgatása mellett a költségelőirányzat korlátai között és végre előkészíti, esetleg az illető szakbizottságok közreműködése mellett, a 47. §. a), b), c), d), e), f), i), k) pontja alatt elősorolt ügyeknek, valamint általában az önkormányzat és a városi gazdaság fontosabb ügyeinek közgyűlési tárgyalását.

75. § A tanács határozatai közigazgatási ügyekben közvetlenül az illető ministerhez vagy a közigazgatási bizottsághoz, a város javadalmait, vagyonát és gazdaságát érintő ügyekben pedig a közgyűléshez s onnan a belügyministerhez, a kézbesítéstől számított 15 nap alatt felelbevezhetők.

A felelbevezés a tanácshoz adandó be s a tanács köteles azt 8 nap alatt a felsőbb hatóságokhoz, illetőleg a legközelebbi közgyűléshez betérjeszteni.

76. § A városi tanács áll: a polgármesterből, rendőrkapitányból, tanácsnokokból, főjegyzőből és főügyészből; a rendőrkapitány azonban az általa hozott s a tanácshoz felelbevezett határozatok felülbírálásában, valamint a város pénzügyeit, javadalmait, vagyonát és gazdaságát érintő ügyek elintézésében részt nem vehet.

A tanács felhívására a városi törvényhatóság bármely tisztviselője köteles a tanácsülésben megjelenni s a szükséges felvilágosítást megadni; viszont köteles a tanács, midőn valamely szakközeg szakmájához tartozó fontosabb ügyek tárgyalandók, az illető szakközegeket a tanácsülésbe a mondott célból meghívni.

Érvényes határozat hozatalára az elnökön kívül legalább két tanácsstag jelenléte szükséges; szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt.

Érdemleges határozatot nem igénylő folyó vagy közbeneső intézkedéseket a tanácsülésen kívül, az illető előadó tanácsstag és a polgármester vagy helyettese egyetértőleg s együttes felelősségük mellett tehetnek a tanács nevében.

77. § Különben a törvényhatósági joggal bíró városok azon szervezetet, mely által saját belügyeiket ellátni s a városi önkormányzatot gyakorolni kívánják, s ebből folyólag a tanácsnak s az egyes tisztviselőknak, közöttük a rendőrkapitánynak, az önkormányzatra vonatkozó hatáskörét, szakbizottságok szervezetét, a tisztikar, a segéd-, kezelő-, rendőr- és szolgáló-személyzet létszámát és fizetését, ugyszintén az egyes tisztviselők által az önkormányzat körében hozott határozatokra nézve a felelbevezés módját, a helyi viszonyokhoz képest és jelen törvény korlátai között a belügyminister által helybenhagyandó szabályrendelettel maguk állapítják meg.

78. § Ugyanazon törvényhatóságnál (házi vagy gyámi) pénztárnoki, ellenőri, könyvelői és számvevői állásra nem alkalmazhatók: kik egymással egyenes fel- vagy lemenő rokonságban vagy harmadiziglen oldalrokonságban vagy másodiziglen sógorságban, továbbá fogadott szülei vagy gyermeki viszonyban állanak.

VI. FEJEZET

A tisztviselők választásáról

79. § A tisztviselők a 80. §-ban felsorolt kivételekkel, a törvényhatósági bizottsági közgyűlés által és hat évre választatnak.

80. § A törvényhatósági főorvost, a rendőrkapitányt, a számvevőket, a levéltárnokokat, az árvaszéki nyilvántartókat és könyvvezetőket, a járási és kerületi orvosokat, a közigazgatási gyakornokokat, az állatorvosokat és a járási irnokokat, nemkülönbén vármegyékben a segéd- és kezelő személyzet tagjait a főispán élethosszigan nevezi ki.

81. § A városi törvényhatóságokban a segéd- és kezelő-személyzet tagjai a törvényhatósági bizottság közgyűlése által és élethosszigan választatnak.

82. § A tisztujtó szék tartamára, ha általános a választás, a főispán jegyzőt és tiszti ügyészt helyettesít.

A jelöltek névsorát az 1883:I. tc. korlátai között és tekintettel az 1868:XLIV. tc. határozmányaira is, a kijelölő választmány állítja össze, mely áll: a főispánból mint elnökből, a közgyűlés által választott 3 és a főispán által meghívott szintén 3 bizottsági tagból; szavazatok egyenlősége esetében az elnök szava dönt.

Minden állásra legalább 3 egyén jelölendő ki; e szabály alól eltérésnek csak akkor van helye, ha nem jelentkezett kijelölhető 3 egyén a betöltendő tiszti állásra.

A kijelölő választmány határozatait indokolni nem tartozik.

83. § Tisztujtáskor szavazattal bírnak vármegyékben azon bizottsági tagok, kik a következő évre, - városi törvényhatóságokban pedig azok, kik a tisztujtás évére vétettek fel a legtöbb adót fizető és választott bizottsági tagok névjegyzékébe, és az 51. §-ban felsorolt még tényleg működő tisztviselők.

84. § A szavazás, mely 20 bizottsági tag írásban beadott kívánatára mindig elrendelendő, a főispán által kinevezett egy vagy több küldöttség előtt a szavazók nevének és szavazatának feljegyzésével, törvényhatósági joggal bíró városokban szavazatlapok által megy végbe.

85. § Az alispán és polgármester általános szótöbbséggel választatik.

Ha általános szótöbbséget egyik sem nyer a jelöltek közül: új szavazásnak van helye a legtöbb szavazatot nyert két jelölt között.

A többi tisztviselők viszonylagos szótöbbséggel választatnak.

86. § A tisztviselők a következő esküt teszik le:

Én N. N. esküszöm, hogy a királyhoz hű leszek, az ország törvényeit megtartom, hivatali előjáróimnak engedelmeskedem . . . hivatalommal járó kötelességeimet lelkiismeretes pontossággal teljesítem és a hivatali titkot megőrzöm. Isten engem úgy segéljen.

Ha a megválasztott azt nyilvánítaná, hogy az eskü vallási meggyőződésével ellenkezik, a következő fogadalmat kell letennie:

Én N. N. ünnepélyesen fogadom, hogy a királyhoz hű leszek, az ország törvényeit megtartom, hivatali előjáróimnak engedelmeskedem . . . hivatalommal járó kötelességeimet lelkiismeretes pontossággal teljesítem és a hivatali titkot megőrzöm.

87. § Az időközben megürült állások csak a következő rendes közgyűlésen töltenek be. Addig, ha elkerülhetetlenül szükséges, a főispán helyettesít.

88. § A vármegyék és városi törvényhatóságok ezen törvény életbelépte után egy év alatt nyugdíj-intézet létesítéséről tartoznak gondoskodni.

A nyugdíj-intézet szervezése, a nyugdíjalap létesítése és kezelése iránt a törvényhatóságok az állammal és társtörvényhatóságokkal létesítendő viszonyosság alapján és lehetőleg az 1885 évi XI. törvénycikk alapelvei szerint alkotandó, a belügyminister által megerősítendő szabályrendeletben intézkednek.

Ugyancsak szabályrendeletileg állapítja meg a törvényhatóság a tisztviselővel, a segéd- és kezelő személyzet tagjával szemben azon esetben követendő eljárás módozatait, ha az illető betegség vagy szellemi fogyatkozás folytán az arra illetékes hatóság által engedélyezett, egy évig terjedhető szabadságidő leteltével sem nyerte vissza munkaképességét.

Az ez iránt alkotott szabályrendelet a belügyminister jóváhagyása alá terjesztendő.

VII. FEJEZET

A bizottsági tagok és a tisztviselők felelősségéről

89. § A tisztviselő mindazon kárért, melyet hivatalos eljárásban akár cselekvése, akár mulasztása által szándékosan vagy vétkes gondatlanságból az államnak, a törvényhatóságnak, községeknek vagy egyeseknek jogtalanul vagy illetéktelenül okozott, ha a kár szabályszerű jogorvoslással elhárítható nem volt, teljes kártérítéssel tartozik.

A kártérítési keresetek a törvénykezési rendtartás szerint illetékes bíróság hatásköréhez tartoznak, mely azonban a kereset megindításáról a felettes közigazgatási hatóságot értesíteni köteles.

Konok perlekedők a törvényhatóság valamely jótékony intézete javára 500 forintig emelhető pénzbírságra büntetethetnek s a perköltségekben elmarasztalandók.

90. § Ha a tisztviselő illetékes meghagyásból s a meghagyás szerint járt el, a kártalanítási keresetek mindig azok ellen intézendők, a kik a törvénytelen cselekenyt elrendelték.

A bizottság azon tagjai, kik a törvénytelen határozathoz járultak, a károsult irányában egyetemlegesen felelősek, egymást közt azonban a kártérítésre egyenlően kötelezvék.

91. § Ha a károsult az elmarasztalt tisztviselő vagyontalansága miatt kielégítést nem nyerhetne, vagy nem lehetne kideríteni, hogy a sérelmes határozatra kik szavaztak: a kárt visszkereseti jog fenmaradása mellett a törvényhatóság téríti meg. A közpénzt kezelő tisztviselők által okozott kárt azonban ezek után első sorban azok tartoznak viselni, a kik a pénzkezelésre törvény szerint felügyelni tartoztak, ha kötelességüket vagy éppen nem, vagy nem szabály szerint teljesítették.

92. § A hivataloskodásból folyó felelősség mindaddig tart, míg a tisztviselő a törvényhatóság által a felelősség alól fel nem mentetett. E felmentés csak a törvényhatóság egyeteme iránt fennállott felelősséget szünteti meg, az okozott károkért, a magánjogi s bűnös cselekvényekért a büntető törvényekben meghatározott felelősség érintetlen marad.

93. § A tisztviselőknek s a segéd- és kezelőszemélyzet tagjainak fegyelmi és bűnvizsgálati uton való felelősségre vonása iránt külön törvények rendelkeznek.

94. § Tisztviselő olyan cselekvényért, melyet a törvény vagy illetékes felsőbb hatóság tett kötelességévé, fegyelmi uton felelősségre nem vonható.

VIII. FEJEZET

A vegyes és átmeneti intézkedésekről

95. § Törvényhatósági joggal bíró városok a belügyminister engedélyével rendezett tanácsu városokká vagy nagyközségekké alakulhatnak át.

Ha az átalakulást a város lakosságának azon része kívánja, mely együttesen a városi összes egyenes államadónak felénél többet fizet, az átalakulás meg nem tagadható. A belügyminister minden átalakulás iránt külön törvényjavaslatot tartozik betérjeszteni.

96. § Ezen törvény végrehajtásával a ministerium, az életbeléptetés idejének meghatározásával a belügyminister bizatik meg.

A törvény 24. §-ában a bizottsági tagok számának a népszámlálás eredményéhez képest 10 évről 10 évre újra megállapítására, továbbá a 29. §-ban a választókerületek beosztásának ugyancsak 10 évenként kiigazítására, a 32. §-ban a választott bizottsági tagok 10 évi megbízatására, a 43. §-ban a bíráló választmány és a 48. §-ban az állandó választmány tagjainak 5 évenként való választására vonatkozó rendelkezések, csak a legközelebbi általános népszámlálást követő évben az 57. §. h) pontjában foglalt rendelkezés, - kivéve ott, hol a gyakorlat ennek eddig is megfelelt, - csak a legközelebbi tisztújításkor; a főispánok fizetésére és a főispáni titkárok alkalmazására vonatkozó rendelkezések (58. és 61. §-ok) 1887 január 1-jével; végül a 80. §. rendelkezései szintén csak az általános tisztújításkor, a mennyiben pedig az azok által érintett egyes állások időközben megürülnek, ezek betöltésénél lépnek életbe.

Az életbeléptetéstől kezdve hatályukat veszítik az 1870:XLII. tc. és 1874:XXXIX. törvénycikk, valamint egyéb törvényeknek, kormányrendeleteknek és törvényhatósági szabályrendeleteknek ezen törvényvel ellenkező rendelkezései.

TARTALOMJEGYZÉK

1886. évi XXI. törvénycikk	1
a törvényhatóságokról	1
I. FEJEZET	3
A törvényhatósági hatásköréről	3
II. FEJEZET	6
A törvényhatósági bizottságról	6
III. FEJEZET	9
A közgyűlésekről	9
IV. FEJEZET	12
A főispánról	12
V. FEJEZET	15
A törvényhatósági közegekről	15
VI. FEJEZET	19
A tisztviselők választásáról	19
VII. FEJEZET	20
A bizottsági tagok és a tisztviselők felelősségéről	20
VIII. FEJEZET	21
A vegyes és átmeneti intézkedésekről	21